

Uitvoeringsprogramma Grondwaterbeschermings- gebieden in Drenthe

**Bijlage van de intentieverklaring
"Naar een duurzame drinkwater-
voorziening in Drenthe"**

**Eerste uitvoeringsprogramma
gebiedsdossiers 2014-2017**

COLOFON

Uitgave

Provincie Drenthe

Datum

3 februari 2014

Auteurs

C. van den Brink, Royal HaskoningDHV
G.H. Brilleman-Brondijk, provincie Drenthe

Inlichtingen bij

G.H. Brilleman-Brondijk, provincie Drenthe

Adresgegevens

Provincie Drenthe

Westerbrink 1

9405 BJ Assen

Postbus 122

9400 AC Assen

Telefoon 0592 – 36 55 55

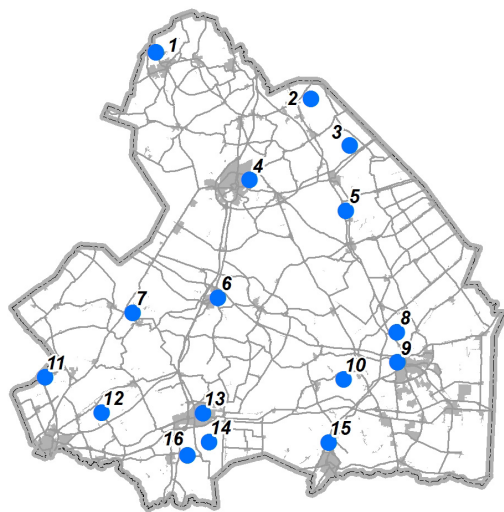
Fax 0592 – 36 57 77

www.drenthe.nl

post@drenthe.nl

Voorwoord

Grondwater is een natuurlijke hulpbron die van nature een goede en constante kwaliteit heeft. Grondwater is daarom in Drenthe de belangrijkste grondstof voor de drinkwatervoorziening, landbouw en natuur. In Drenthe wordt op 16 plaatsen grondwater gewonnen ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening. Rondom deze locaties zijn beschermingsgebieden aangewezen om de grondwaterkwaliteit extra te beschermen. De ligging van deze gebieden binnen de provincie Drenthe is weergegeven in de onderstaande figuur.

1. Nietap; 2. De Groeve; 3. Annen-Breevenen; 4. Assen; 5. Gasselte; 6. Beilen; 7. Leggeloo; 8/9. Valtherbos/Noordbargeres; 10. Kruidhaars; 11. Havelterberg; 12. Ruinerwold; 13. Hoogeveen; 14. Holtien; 15. Dalen en 16. Zuidwolde

Figuur 1 Overzicht grondwaterwinningen t.b.v. de openbare drinkwatervoorziening Drenthe

Om de drinkwatervoorziening ook in de toekomst veilig te kunnen stellen, zijn per drinkwaterwinning de risico's in beeld gebracht. Deze risico's zijn beschreven in de gebiedsdossiers en op 8 februari 2011 door Gedeputeerde Staten vastgesteld. Hiermee geeft de provincie invulling aan de Europese en de Nederlandse wetgeving zoals de EU Kaderrichtlijn Water en de Drinkwaterwet. De in Drenthe gekozen uitwerking past in de zorg van bestuursorganen om de drinkwatervoorziening duurzaam veilig te stellen, zodat voor de zuivering van het grondwater volstaan kan worden met een eenvoudige zuivering.

De afgelopen periode heeft de provincie samen met de 12 Drentse gemeenten, de waterbedrijven Waterleidingmaatschappij Drenthe (WMD), waterbedrijf Groningen en Vitens gewerkt aan een uitvoeringsprogramma. Dit uitvoeringsprogramma bevat per drinkwaterwinning een set maatregelen waarmee de risico's voor die betreffende drinkwaterwinning worden verminderd of zelf weggenomen.

Uitgangspunt voor de maatregelen is maatwerk per grondwaterbeschermingsgebied. Hierin staat de mate van bescherming in relatie tot de kwetsbaarheid van een gebied en invloed van bepaalde activiteiten op de grondwaterkwaliteit centraal. De maatregelen die noodzakelijk zijn om de drinkwaterwinning duurzaam te beschermen, worden beschreven in dit document.

Managementsamenvatting

De Kaderrichtlijn Water (KRW, 2000) stelt dat met bestaande zuivering drinkwater volgens de geldende normen moet worden gemaakt. Daarnaast moeten waterlichamen beschermd worden om het niveau van zuivering voor de productie van drinkwater te verlagen. Bij de implementatie van de Kaderrichtlijn Water in het Besluit Kwaliteitseisen en Monitoring Water (Bkmw, 2009) is dit vertaald in de volgende doelstelling (art 12): de kwaliteit van grondwaterlichamen waarin een waterwinlocatie is gelegen verbetert zodanig dat het niveau van zuivering van het onttrokken water kan worden verlaagd. Om deze doelstellingen te halen worden onder regie van provincies gebiedsdossiers en uitvoeringsprogramma's voor drinkwaterwinningen opgesteld conform de afspraken in het Nationaal Water Overleg van 16 juni 2010, document: "Afspraken invoering gebiedsdossiers waterwinning voor de openbare drinkwatervoorziening". Tenslotte stelt de Drinkwaterwet dat bestuursorganen zorg dragen voor een duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening (Drinkwaterwet artikel 2, 18 juli 2009).

De provincie Drenthe heeft samen met de Waterleidingmaatschappij Drenthe (WMD), Waterbedrijf Groningen, Vitens, de betrokken gemeenten, LTO Noord, de waterschappen en de terreinbeheerders gebiedsdossiers opgesteld om de toestand van de zestien Drentse grondwaterwinningen (zie volgende tabel) te beoordelen. In de gebiedsdossiers zijn de aanwezige verontreinigingen geanalyseerd en vertaald naar risico's voor de drinkwaterwinning. De inhoudelijke analyse in de gebiedsdossiers toont een urgentie aan voor het nemen van maatregelen. De projectpartners hebben ambtelijk ingestemd met de methodiek en de uitwerking daarvan. De gebiedsdossiers zijn vervolgens op 11 februari 2011 bestuurlijk vastgesteld in een gezamenlijke bijeenkomst – op het pompstation van de winning Annen-Breevenen. Op die manier is er gedragen inzicht ontstaan in de toestand van de winningen en bronnen van verontreiniging die een risico vormen voor het duurzaam veiligstellen van de drinkwaterwinningen. Aansluitend zijn per winning uitvoeringsprogramma's opgesteld met maatregelen om deze risico's weg te nemen of te beperken. De uitvoering van deze maatregelen is vastgelegd in de intentieverklaring 'Naar een duurzame drinkwatervoorziening in Drenthe' vastgesteld 14 februari 2014.

Tabel 1   **Overzicht Drentse grondwaterwinningen ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening**

Grondwaterwinningen	
Nietap	Valtherbos/Noordbargeres
Onnen/De Punt*	Kruidhaars
De Groeve	Havelterberg **
Annen-Breevenen	Ruinerwold
Assen	Hoogeveen
Gasselte	Holtien
Beilen	Dalen
Leggeloo	Zuidwolde

* De winning Onnen/De Punt is gelegen in de provincie Groningen. Een klein gedeelte van het grondwaterbeschermingsgebied ligt in de provincie Drenthe. Het bijbehorende uitvoeringsprogramma wordt onder regie van de provincie Groningen opgesteld.

** De gemeente Steenwijkerland ligt in de provincie Overijssel. De maatregelen die voortvloeien uit het gebiedsdossier Havelterberg worden opgenomen in het uitvoeringsprogramma van de provincie Overijssel en worden gecoördineerd door de provincie Overijssel.

Voor de oppervlaktewaterwinning Drentse Aa is een apart gebiedsdossier opgesteld en worden aparte afspraken gemaakt en vastgelegd.

De intentieverklaring en bijbehorende uitvoeringsprogramma's per winning zijn tot stand gekomen in goede samenwerking met alle partijen die een belangrijke rol vervullen als het gaat om de bescherming van drinkwaterwinningen. Deze partijen zijn naast de provincie Drenthe en de drie drinkwaterbedrijven (WMD, Waterbedrijf Groningen en Vitens), de twaalf Drentse gemeenten (Tynaarlo, Assen, Borger-Odoorn, Noordenveld, Midden-Drenthe, Aa en Hunze, Westerveld, Hoogeveen, De Wolden, Meppel, Emmen en Coevorden) en Steenwijkerland¹, vier waterschappen² (Hunze en Aa's, Noorderzijlvest, Vechtstromen en Reest en Wieden), LTO Noord, terreinbeheerders³ (Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Drents Landschap, Drents Particulier Grondbezit), Rijkswaterstaat Noord-Nederland en Prorail. Dit programma en het proces waarin dit tot stand gekomen is, kan daarmee beschouwd worden als een voorbeeld van de in de Drinkwaterwet bedoelde gezamenlijke zorgverplichting om via maatregelen en preventieve bescherming de betrokken intrekgebieden geschikt te houden voor drinkwaterwinning. De verdeling van verantwoordelijkheden voor de bescherming van de bronnen voor de openbare drinkwatervoorziening zijn gebaseerd op de verschillende wettelijke regelingen die een samenhang hebben met drinkwaterbescherming.

Hoewel de maatregelen aansluiten op de specifieke risico's van de winningen, bestaat er een grote samenhang tussen de maatregelen. Zo ligt het voor de hand om maatregelen die voor meerdere – of alle - winningen aan de orde zijn, te organiseren als provinciaal project. Ook een raming van de kosten van de uit te voeren maatregelen kan beter vanuit het provinciale overzicht van de maatregelen gedaan worden. In onderstaande tabellen wordt daarom een overzicht gegeven van de maatregelen voor alle Drentse grondwaterwinningen (tabel 2). Vervolgens wordt aangegeven hoe de verdeling is van de inzet van de betrokken partijen en de financiering van de maatregelen (tabel 3). Tenslotte worden de maatregelen en de verdeling van de betrokken partijen weergegeven per individuele winning (tabel 4).

De provincie is verantwoordelijk voor de regie en treedt op als centraal aanspreekpunt voor alle betrokken partijen.

Afspraken over de uitvoering van de maatregelen zijn gemaakt langs de lijn van de wettelijke taken. Echter, bij de uitvoering van de projecten worden de verschillende doelgroepen aangesproken vanuit de rol die ze hebben ten aanzien van de grondwaterkwaliteit. Burgers, bedrijven en agrariërs hebben geen wettelijke taak ten aanzien van de bescherming van de grondwaterkwaliteit, maar vormen echter wel een

¹ De gemeente Steenwijkerland ligt in de provincie Overijssel. De maatregelen die voortvloeien uit het gebiedsdossier Havelterberg worden opgenomen in het uitvoeringsprogramma van de provincie Overijssel en worden gecoördineerd door de provincie Overijssel.

² De waterschappen Hunze en Aa's, Noorderzijlvest, Vechtstromen en Reest en Wieden zijn niet direct als partij betrokken bij dit uitvoeringsprogramma daar het aspect invloed van oppervlaktewater op de kwaliteit van drinkwaterwinningen uit grondwater landelijk in KRW-verband nog niet is uitgewerkt en pas in de 2e planperiode (2015-2021) aan de orde komt. Oeverinfiltratiewinningen komen in Drenthe niet voor en voor de oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa worden afzonderlijke afspraken gemaakt.

³ Dit betreft organisaties die natuurgebieden beheren. Natuurgebieden zijn harmoniserende functies en vormen daarmee geen risico in relatie tot de grondwaterkwaliteit. In dit uitvoeringsprogramma zijn daarom voor de bescherming van de winningen geen maatregelen opgenomen voor de terreinbeherende organisaties.

belangrijke doelgroep bij maatregelen als 'Landbouwproject', Bewustwording en voorlichting' en 'Bezem door de middenkast'.

Een overzicht van de maatregelen voor alle Drentse grondwaterwinningen is opgenomen in tabel 2.

Tabel 2 Overzicht maatregelen per grondwaterwinning

Winning	1. Aanpak puntbronnen	2. Verkennen GGB	3. Risico's rioolstelsel	4. Landbouwproject	5. Gemeentelijk gewasbeschermingsmiddelen beleid	6. Bestrijdingsmiddelengebruik langs spoor	7. Gebiedsproces	8. Bewustwording en voorlichting	9. Bezem door de middenkast	10. Aanpak verbetering VTH	11. Bordjes GWBG langs spoor	12. Meewegen GW-belang projecten centrumvernieuwing Emmen	13. Planologische bescherming	14. Watertoets grondwaterkwaliteit	15. Monitoring grondwaterkwaliteit	16. Actualisatie gebiedsdossier
1. Nietap	x		x	x	x		x	x	x	x				x	x	x
2. De Groeve	x		x	x	x		x	x	x	x				x	x	x
3. Annen-Breevenen							x	x	(x)	x			x	x	x	x
4. Assen		x				x	x	x	(x)	x	x			x	x	x
5. Gasselte	x			x	x		x	x	x	x			x	x	x	x
6. Beilen	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x			x	x	x
7. Leggeloo	x			x			x	x	x	x			x	x	x	x
8. Valtherbos/ Noordbargeres	x	x	x	x	x		x	x	x	x		x		x	x	x
9. Kruidhaars	x			x			x	x	x	x				x	x	x
10. Havelterberg	x		x	x	x		x	x	x	x			x	x	x	x
11. Ruinerwold	x			x			x	x	x	x			x	x	x	x
12. Hoogeveen		x					x	x	(x)	x				x	x	x
13. Holtien							x	x	(x)	x				x	x	x
14. Dalen	x		x	x	x		x	x	x	x			x	x	x	x
15. Zuidwolde							x	x	(x)	x			x	x	x	x

x = maatregel van toepassing voor winning.

(x) = maatregel niet nodig om risico's winning weg te nemen of te verminderen. Partijen binnen grondwaterbeschermingsgebied winning stellen het op prijs aan te haken bij provinciale initiatief.

De verdeling van de inzet van de partijen en financiering van het Eerste Uitvoeringsprogramma 2014 – 2017 staat in tabel 3.

Tabel 3   **Overzicht verdeling inzet van de betrokken partijen en financiering van de maatregelen die zijn opgenomen in de afzonderlijke Uitvoeringsprogramma's per grondwaterwinning**

	Provincie Drenthe en WLB*	LTO Noord	Water-schappen	Gemeen-ten	ProRail	Geraamde kosten Totaal (€)
<i>Maatregelen om actuele risico's weg te nemen/te verminderen</i>						
Aanpak puntbronnen	F	-	-	M	-	€ 125.000,-
Verkennen GGB	F	-	-	M	-	€ 75.000,-
Risico's rioolstelsels	F	-	-	M	-	€ 40.000,-
Landbouwproject	F	M	-	-	-	€ 450.000,-
Gemeentelijk gewasbeschermings-middelenbeleid	M	-	-	R	-	€ 0,-
Bestrijdingsmiddelen-gebruik langs spoor	M	-	-	-	R	€ 0,-
<i>Maatregelen om toekomstige risico's weg te nemen/te verminderen</i>						
Gebiedsproces	R	-	-	M	-	€ 0,-
Bewustwording en voorlichting	F	M	M	M	-	€ 40.000,-
Bezem door de middenkast	F	M	M	M	-	€ 50.000,-
Aanpak verbetering VTH	R	-	M	R	-	€ 0,-
Bordjes GWBW langs spoor	M	-	-	-	R	€ 0,-
Meewegen GW-belang projecten centrumvernieuwing Emmen	R	-	-	R	-	€ 0,-
Planologische bescherming	-	-	-	R	-	€ 0,-
<i>Onderzoeksmatregelen</i>						
Watertoets grondwaterkwaliteit	F	-	M	M	-	€ 50.000,-
Monitoring grondwaterkwaliteit	R					
Actualisatie gebiedsdossiers	F	M	M	M	M	€ 50.000,-
Afstemmingsoverleg	R	M	M	M	M	€ 0,-
						€ 880.000,-

M = verlenen medewerking.

R = valt onder reguliere taken, geen extra kosten.

F = bijdrage financiering extra onderzoeken/projecten.

- = geen inzet van partij bij deze maatregel voorzien.

* = in Drenthe zijn drie waterbedrijven (WLB) betrokken bij het Uitvoeringsprogramma. De provincie en de WLB hebben aparte afspraken gemaakt over de financiering van bovengenoemde kosten.

In tabel 4 zijn de maatregelen per partij weergegeven voor de periode 2014 – 2017 die betrekking hebben op de winning Annen-Breevenen.

Tabel 4   Overzicht maatregelen en verdeling inzet van de betrokken partijen voor de winning Annen-Breevenen

Winning Annen-Breevenen	Overzicht maatregelen en verdeling inzet van de betrokken partijen voor de winning Annen-Breevenen															
	1. Aanpak puntbronnen	2. Verkennen GGB	3. Risico's rioolstelsel	4. Landbouwproject	5. Gemeentelijk gewasbeschermingsmiddelen beleid	6. Bestrijdingsmiddelengebruik langs spoor	7. Gebiedsproces	8. Bewustwording en voorlichting	9. Bezem door de middelenkast	10. Aanpak verbetering VTH	11. Bordjes GWBG langs spoor	12. Meewegen GW-belang projecten centrumvernieuwing Emmen	13. Planologische bescherming	14. Watertoets grondwaterkwaliteit	15. Monitoring grondwaterkwaliteit	16. Actualisatie gebiedsdossier
Maatregelen							X	X	X	X			X	X	X	X
Provincie							R	F	F	R				F	M	F
WMD							M	F	F					F	R	M
gemeente Aa en Hunze							M	M	M	R			R	M		M
LTO Noord								M	M							M
Waterschap Hunze en Aa's								M	M	M				M		M

M = verlenen medewerking.

R = valt onder reguliere taken, geen extra kosten.

F = bijdrage financiering extra onderzoeken/projecten.

- = geen inzet van partij bij deze maatregel voorzien.

* = in Drenthe zijn drie waterbedrijven (WLB) betrokken bij het Uitvoeringsprogramma. De provincie en de WLB hebben aparte afspraken gemaakt over de financiering van bovengenoemde kosten.

De maatregelen uit tabel 4 worden inhoudelijk toegelicht in hoofdstuk 3 "Uit te voeren maatregelen Annen-Breevenen".

In 2016 vindt er een evaluatie plaats van de uitvoering van maatregelen uit dit uitvoeringsprogramma. Op basis van deze evaluatie worden nieuwe afspraken gemaakt door partijen over de realisatie van een duurzame wininfrastructuur voor de drinkwatervoorziening.

Inhoudsopgave

Voorwoord

Managementsamenvatting

HOOFDSTUK 1. INLEIDING	1
1.1 Aanleiding	1
1.2 Doel	3
1.3 Leeswijzer	3
HOOFDSTUK 2. PROCES EN UITGANGSPUNTEN	4
2.1 Werkwijze	4
2.2 Rol gebiedsdossier in gebiedsproces	4
2.3 Gezamenlijk uitvoeringsprogramma	5
2.4 Zoekgebied maatregelen	6
2.5 Doelgroepen	6
2.6 Samenhang met andere projecten	6
HOOFDSTUK 3. UIT TE VOEREN MAATREGELEN ANNEN-BREEVENEN	7
3.1 Inleiding	7
3.2 Actuele risico's	7
3.3 Toekomstige risico's	7
3.3.1 Gebiedsproces	7
3.3.2 Bewustwording en voorlichting	8
3.3.3 Bezem door de middenkast	9
3.3.4 Aanpak verbetering VTH	9
3.3.5 Planologische bescherming	11
3.4 Onderzoeksmatregelen	12
3.4.1 Watertoets grondwaterkwaliteit	12
3.5 Monitoring en evaluatie	14
3.5.1 Monitoring grondwaterkwaliteit	14
3.5.2 Actualisatie gebiedsdossiers	15
HOOFDSTUK 4. PROJECTMANAGEMENT	16
4.1 Organisatie	16
4.2 Kwaliteit	18
4.3 Informatie	18
4.4 Tijd	18

Bijlagen

- 1: Samenvatting gebiedsdossier en factsheet Annen-Breevenen
- 2: Wettelijk kader en bestuurlijke afspraken

HOOFDSTUK 1. INLEIDING

1.1 Aanleiding

De KRW stelt dat met bestaande zuivering drinkwater volgens de geldende normen moet kunnen worden gemaakt. Daarnaast moeten waterlichamen beschermd worden om het niveau van zuivering voor de productie van drinkwater te verlagen. Bij de implementatie van de Kaderrichtlijn Water in het Bkmw is dit vertaald in de volgende doelstelling (art. 12): de kwaliteit van grondwaterlichamen waarin een waterwinlocatie is gelegen verbetert zodanig dat het niveau van zuivering van het onttrokken water kan worden verlaagd. Dit is een streefwaarde waaraan geen realisatiedatum is gekoppeld maar waar wel naartoe gewerkt moet worden. Om deze doelstellingen te halen, worden onder regie van provincies gebiedsdossiers voor drinkwaterwinningen opgesteld conform de afspraken in het Nationaal Water Overleg van 16 juni 2010, document: "Afspraken invoering gebiedsdossiers waterwinning voor de openbare drinkwatervoorziening" (zie ook bijlage 2).

De provincie Drenthe heeft samen met betrokken partijen, onder wie de drinkwaterbedrijven en betrokken gemeenten, gebiedsdossiers opgesteld om de toestand van drinkwaterwinningen te beoordelen. Aan het bereiken van dit resultaat hebben de waterbedrijven een belangrijke inhoudelijke bijdrage geleverd. Deze bijdrage geeft blijk van het belang van de waterbedrijven en sluit aan op de wettelijke verantwoordelijkheden in de Drinkwaterwet (van kracht sinds 18 juli 2009) die de waterbedrijven hebben voor de grondstof.

Gebiedsdossiers en Uitvoeringsprogramma

Het opstellen van gebiedsdossiers en uitvoeringsprogramma's zijn KRW maatregelen, maar sluiten niettemin naadloos aan bij het provinciale grondwaterbeschermingsbeleid. Doel van het gebiedsdossier is het scheppen van een gemeenschappelijk inzicht in de factoren die van belang zijn voor de kwaliteit van het onttrokken grondwater ten behoeve van de drinkwaterproductie. Hierdoor ontstaat inzicht in de mogelijk aanwezige bronnen van verontreiniging (diffuse bronnen, lijnbronnen en puntbronnen) en de daarbij horende stoffen die het halen van de KRW-doelen in de weg staan. Door de risico's specifiek per drinkwaterwinning te analyseren, worden specifiek per winning effectieve maatregelen geformuleerd.

Door dit proces gezamenlijk met de betrokken partijen te doorlopen bestaat er tevens een gedragen basis voor de noodzaak voor het nemen van deze maatregelen en het maken van afspraken om deze te realiseren. Deze maatregelen en het borgen van de uitvoering daarvan, wordt vastgelegd in een Uitvoeringsprogramma.

In de gebiedsdossiers worden de aanwezige bedreigingen geanalyseerd en vertaald naar risico's voor de drinkwaterwinning. Hierbij worden drie invalshoeken gehanteerd om de noodzaak voor het nemen van maatregelen te onderbouwen. De eerste invalshoek is een 'theoretische analyse' van huidige risico's, zoals puntbronnen, spoorlijnen, wegen en kanalen en landgebruikfuncties als landbouw, stedelijk gebied en industrieterreinen. De tweede invalshoek betreft het toetsen van de huidige kwaliteit van het grondwater dat door het waterbedrijf op tientallen meters diep wordt onttrokken aan normen voor drinkwater. De derde invalshoek betreft een beoordeling van de beleidsmatige

bescherming van de winning door analyse van de bestemmingsplannen, calamiteitenplannen, rioleringsplannen en ander beleid dat relevant is voor de toekomstige risico's voor de kwaliteit van het grondwater.

Allereerst is samen met de projectpartners bepaald welke informatie wordt opgenomen in een gebiedsdossier voor drinkwaterwinning. Dit betreft voornamelijk informatie over de kwaliteit van het grondwater waar drinkwater van wordt gemaakt en informatie over bronnen van verontreinigingen en de kwetsbaarheid van het watersysteem.

Vervolgens is informatie op basis van de hiervoor beschreven methodiek geïnterpreteerd^{4,5}. De projectpartners hebben ambtelijk ingestemd met de methodiek. Deze methodiek is toegepast op zestien grondwaterwinningen in Drenthe die hierna zijn weergegeven.

Tabel 1.1   Overzicht Drentse grondwaterwinningen ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening

Grondwaterwinningen	
Nietap	Valtherbos/Noordbargeres
Onnen/De Punt *	Kruidhaars
De Groeve	Havelterberg **
Annen-Breevenen	Ruinerwold
Assen	Hoogeveen
Gasselte	Holtien
Beilen	Dalen
Leggeloo	Zuidwolde

* De winning Onnen/De Punt is gelegen in de provincie Groningen. Een klein gedeelte van het grondwaterbeschermingsgebied ligt in de provincie Drenthe. Het bijbehorende uitvoeringsprogramma wordt onder regie van de provincie Groningen opgesteld.

** De winning Havelterberg is gelegen in Drenthe. Een gedeelte van het grondwaterbeschermingsgebied ligt in de gemeente Steenwijkerland, provincie Overijssel. De maatregelen die voortvloeien uit het gebiedsdossier worden opgenomen in het uitvoeringsprogramma van de provincie Overijssel en worden gecoördineerd door de provincie Overijssel.

Voor de oppervlaktewaterwinning Drentse Aa is een apart gebiedsdossier opgesteld en worden aparte afspraken gemaakt en vastgelegd.

Voor de oppervlaktewaterwinning Drentse Aa is een apart gebiedsdossier opgesteld en worden aparte afspraken gemaakt en vastgelegd.

De gebiedsdossiers voor deze zestien winningen zijn opgesteld en ambtelijk akkoord bevonden door de projectpartners. Op die manier is er gedragen inzicht ontstaan in de toestand van de winning en bedreigingen die een risico vormen voor het duurzaam veiligstellen van de drinkwaterwinning.

De dossiers zijn vervolgens op 11 februari 2011 bestuurlijk vastgesteld in een gezamenlijke bijeenkomst op het pompstation van de winning Annen-Breevenen. In de gebiedsdossiers zijn geen afspraken opgenomen over maatregelen met bijbehorende

⁴ Provincie Drenthe (2011). Gebiedsdossiers grondwaterbeschermingsgebieden in Drenthe.

⁵ Ten Heggeler, M., B. Groenhof, J. van Essen en C. van den Brink (2010). Gebiedsdossiers voor kwetsbare drinkwaterwinningen in Overijssel. H2O 6, pp 12-14.

kosten en de verantwoordelijke partij voor het uitvoeren daarvan. Deze afspraken zijn opgenomen in dit uitvoeringsprogramma.

Op basis van deze risico's zijn maatregelen geformuleerd en opgenomen in uitvoeringsprogramma's. Het uitvoeringsprogramma zet een belangrijke stap in de richting van het veiligstellen van deze winningen voor de toekomst en kan op draagvlak van de betrokken partijen rekenen.

1.2 Doel

Dit rapport betreft een uitvoeringsprogramma voor maatregelen die worden genomen om risico's voor drinkwaterwinningen weg te nemen of te beperken. Hiermee wordt invulling gegeven aan de doelstellingen van de KRW en de doelstellingen van de deelnemende partijen voor deze drinkwaterwinning. Op basis van monitoring en evaluatie moet blijken in hoeverre met deze maatregelen de doelstellingen worden gehaald.

1.3 Leeswijzer

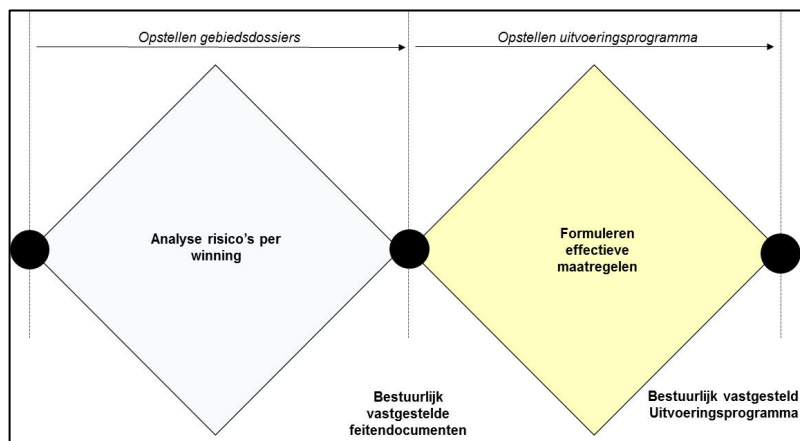
Hoofdstuk 2 beschrijft het proces en de gehanteerde werkwijze. In hoofdstuk 3 van dit uitvoeringsprogramma zijn de uit te voeren maatregelen opgenomen voor de winning Annen-Breevenen. In hoofdstuk 4 volgt een beschrijving van het projectmanagement.

HOOFDSTUK 2. PROCES EN UITGANGSPUNTEN

2.1 Werkwijze

Centraal in het opstellen van een uitvoeringsprogramma staat de vraag met welke maatregelen de risico's van een drinkwaterwinning effectief kunnen worden weggenomen of verminderd en welke afspraken daarover met de projectpartners gemaakt kunnen worden. De provincie Drenthe heeft niet gekozen voor een generieke aanpak om maatregelen toe te kennen aan risico's, maar heeft gekozen om de risico's en maatregelen per winning of enkele nauw verwante winningen te bespreken met de projectpartners bij de gemeente waarin de winningen liggen. Het uitvoeringsprogramma bevat derhalve afspraken over de uitvoering van specifieke maatregelen per winning. Dit is schematisch weergegeven in figuur 2.1.

Figuur 2.1 Schematische weergave afspraken specifieke maatregelen per winning

2.2 Rol gebiedsdossier in gebiedsproces

In de KRW wordt zowel vooruit gekeken – worden de doelen gehaald in de toekomst? – als achteruit gekeken – voldoen de grondwaterlichamen aan de goede toestand? Het vooruit kijken wordt karakterisering genoemd (de zogenaamde artikel 5 rapportage); het achteruit kijken is de beoordeling (opgenomen in het Stroomgebiedsbeheerplan - SGBP). Zowel karakterisering als beoordeling vindt plaats in cycli van zes jaar. Voor het opstellen van de gebiedsdossiers is landelijk afgesproken dat – voor de kwetsbare winningen – in 2012 een gebiedsdossier is opgesteld.

Het actualiseren van de gebiedsdossiers volgt de cycli van de KRW. De actualisatiefrequentie is daarmee eens per zes jaar of zoveel vaker als ontwikkelingen dat noodzakelijk maken. Passend bij de wijze waarop de gebiedsdossiers tot stand zijn gekomen, zijn de gebiedsdossiers geen afgeronde rapporten, maar vormen ze een levend document dat een instrument vormt binnen het gebiedsproces waarmee – gezamenlijk met de projectpartners – de drinkwaterwinningen duurzaam beschermd worden en daarmee de drinkwatervoorziening duurzaam veiliggesteld wordt (§ 3.3.1).

2.3 Gezamenlijk uitvoeringsprogramma

Dit uitvoeringsprogramma met maatregelen en bijbehorende intentieverklaring zijn tot stand gekomen in goede samenwerking met alle partijen die een belangrijke rol vervullen als het gaat om de bescherming van drinkwaterwinningen. Deze partijen zijn naast de provincie Drenthe en de drie drinkwaterbedrijven (WMD, Waterbedrijf Groningen en Vitens), de twaalf Drentse gemeenten (Tynaarlo, Assen, Borger-Odoorn, Noordenveld, Midden-Drenthe, Aa en Hunze, Westerveld, Hoogeveen, De Wolden, Meppel, Emmen en Coevorden) en Steenwijkerland⁶, vier waterschappen⁷ (Hunze en Aa's, Noorderzijlvest, Vechtstromen en Reest en Wieden), LTO Noord, terreinbeheerders⁸ (Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Drents Landschap, Drents Particulier Grondbezit), Rijkswaterstaat Noord-Nederland en Prorail. Dit programma en het proces waarin dit tot stand gekomen is, kan daarmee beschouwd worden als een voorbeeld van de in de Drinkwaterwet bedoelde gezamenlijke zorgverplichting om via maatregelen en preventieve bescherming de betrokken intrekgebieden geschikt te houden voor drinkwaterwinning.

Vanuit hun verantwoordelijkheid volgend uit respectievelijk de Wet Milieubeheer en de Drinkwaterwet, hebben de provincie Drenthe en waterbedrijven WMD, Waterbedrijf Groningen en Vitens een centrale rol gespeeld bij het tot stand komen van dit programma, waarbij de provincie conform landelijke afspraken eindverantwoordelijk is voor het 'aanleggen van gebiedsdossiers' als opgenomen in de Stroomgebied-beheerplannen Rijndelta en Eems. De waterbedrijven WMD, Waterbedrijf Groningen en Vitens hebben de totstandkoming van dit programma samen met de provincie vormgegeven en hebben inhoudelijk bijgedragen aan dit uitvoeringsprogramma door onder meer relevante informatie van de betrokken drinkwaterwinningen aan te leveren en door het analyseren van de risico's voor de drinkwaterwinningen als basis voor het formuleren van effectieve maatregelen.

De verdeling van rollen, taken en verantwoordelijkheden en plichten voor de bescherming van de bronnen voor de openbare drinkwatervoorziening zijn in verschillende wettelijke regelingen ondergebracht: de Wet Milieubeheer, de Drinkwaterwet, de Wet ruimtelijke ordening, de Wet bodembescherming en de Waterwet. De bescherming van de bronnen vindt tevens zijn grondslag in EU-richtlijnen als de KRW, de grondwaterrichtlijn, de drinkwaterrichtlijn, de nitraatrichtlijn. In bijlage 2 is een opsomming opgenomen van de belangrijkste verantwoordelijkheden en rollen voor partijen.

⁶ De gemeente Steenwijkerland ligt in de provincie Overijssel. De maatregelen die voortvloeien uit het gebiedsdossier Havelterberg zijn ondergebracht in het uitvoeringsprogramma van de provincie Overijssel en worden gecoördineerd door de provincie Overijssel.

⁷ De waterschappen Hunze en Aa's, Noorderzijlvest, Vechtstromen en Reest en Wieden zijn niet direct als partij betrokken bij dit uitvoeringsprogramma daar het aspect invloed van oppervlaktewater op de kwaliteit van drinkwaterwinningen uit grondwater landelijk in KRW-verband nog niet is uitgewerkt en pas in de 2e planperiode (2015-2021) aan de orde komt. Oeverinfiltratiewinningen komen in Drenthe niet voor en voor de oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa worden afzonderlijke afspraken gemaakt.

⁸ Dit betreft organisaties die natuurgebieden beheren. Natuurgebieden zijn harmoniserende functies en vormen daarmee geen risico in relatie tot de grondwaterkwaliteit. In dit uitvoeringsprogramma zijn daarom voor de bescherming van de winningen geen maatregelen opgenomen voor de terreinbeherende organisaties.

2.4 Zoekgebied maatregelen

De risico's voor de winningen worden bepaald door de bedreigingen binnen het intrekgebied van de winning. In een aantal gevallen is een deel van het onttrokken grondwater afkomstig uit het intrekgebied dat juist buiten het grondwaterbeschermingsgebied ligt. In overleg met de projectpartners is afgesproken dat het zoekgebied voor de maatregelen het grondwaterbeschermingsgebied betreft. Reden voor deze keuze is drieledig:

- Gezien de ligging van de grondwaterbeschermingsgebieden ten opzichte van de intrekgebieden worden veruit het grootste deel van de risico's aangepakt met maatregelen binnen grondwaterbeschermingsgebieden.
- De grondwaterbeschermingsgebieden vormen een adequate beleidsmatige basis voor afspraken over maatregelen met de projectpartners.
- De gebiedsdossiers vormen een instrument binnen het gebiedsproces (§ 3.3.1). De dossiers worden in ieder geval iedere zes jaar geactualiseerd en zoveel vaker als nodig is. Indien relevant zullen de risico's in het intrekgebied die buiten het grondwaterbeschermingsgebied liggen in een volgende actualisatie aan de orde komen.

2.5 Doelgroepen

Om de risico's voor de winningen effectief te verminderen, is het nodig zoveel mogelijk actoren te bereiken die een rol spelen bij risicovolle activiteiten. Afspraken over de uitvoering van de maatregelen zijn gemaakt langs de lijn van de wettelijke taken. Echter, bij de uitvoering van de projecten worden de verschillende doelgroepen aangesproken vanuit de rol die ze hebben ten aanzien van de grondwaterkwaliteit. Burgers, bedrijven en agrariërs hebben geen wettelijke taak ten aanzien van de bescherming van de grondwaterkwaliteit, maar vormen echter wel een belangrijke doelgroep bij maatregelen als 'Landbouwproject', Bewustwording en voorlichting' en 'Bezem door de middenkast'.

2.6 Samenhang met andere projecten

Dit project staat niet op zichzelf. De provincie Drenthe voert projecten uit op strategisch, tactisch en operationeel niveau om grondwater duurzaam te beheren en de drinkwaterwinningen in Drenthe duurzaam veilig te stellen. Hierna volgt een beperkte opsomming van de meest relevante projecten:

- Strategisch: Grondwatervisie Drenthe als onderdeel van de Omgevingsvisie Drenthe.
- Tactisch: Nieuwe invulling grondwaterbeschermings- en stimuleringsbeleid.
- Operationeel: Opstellen van gebiedsdossiers voor de zestien grondwaterwinningen en het uitvoeren van een uitvoeringsprogramma voor maatregelen.

De projecten worden in samenhang met elkaar uitgevoerd. Dit uitvoeringsprogramma vormt daar een onderdeel van.

HOOFDSTUK 3. UIT TE VOEREN MAATREGELN ANNEN-BREEVENEN

3.1 Inleiding

De urgentie voor het nemen van maatregelen is gebaseerd op een inhoudelijke analyse van de ruwwaterkwaliteit, de risico's van verontreinigingsbronnen aan het maaiveld en de beoordeling van de beleidsmatige bescherming van de winning. De beoordeling van de risico's van de drinkwaterwinning Annen-Breevenen is samengevat in bijlage 1.

De uit te voeren maatregelen zijn gegroepeerd naar type risico. Dit zijn maatregelen om actuele risico's aan te pakken (§ 3.2), maatregelen om toekomstige risico's te voorkomen (§ 3.3) en onderzoeksmaatregelen (§ 3.4). De invulling van deze maatregelen sluit aan bij de risico's van de winning Annen-Breevenen

Voor het borgen van maatregelen wordt zoveel mogelijk aangesloten bij bestaande sporen. In aanvulling hierop zijn maatregelen nodig in het kader van monitoring en evaluatie (§ 3.5).

3.2 Actuele risico's

De winning Annen-Breevenen wordt niet bedreigd door actuele risico's.

3.3 Toekomstige risico's

3.3.1 Gebiedsproces

Noodzaak

Het beschermen van grondwater wordt regelmatig omschreven als 'altijd belangrijk, nooit urgent' – zelfs in relatie tot de drinkwatervoorziening. Het is dan ook moeilijk om het belang van grondwater bij ontwikkelingen onder de aandacht te brengen en te houden. Tijdens de bijeenkomsten in het kader van het opstellen van het uitvoeringsprogramma werd als centrale thema van de bijeenkomst genoemd 'wat is de betekenis van de aanwezigheid van een drinkwater voor een gemeente, agrariër, bedrijf of particulier?' Dit werd door de projectpartners vertaald in de noodzaak om de ontwikkelingen in en rond de winning te kunnen beoordelen vanuit het perspectief van de winning.

Maatregel en eindresultaat

Om de betekenis van de winning duidelijk te maken in concrete processen en ontwikkelingen, wordt voorgesteld om jaarlijks per winning een dagdeel te besteden aan het doorpraten van de toestand en ontwikkelingen die relevant zijn voor de winning. De agenda voor dit gesprek wordt gevormd door de onderdelen van het gebiedsdossier en de gesprekken die gevoerd zijn in aanloop naar het uitvoeringsprogramma. Concreet kan gedacht worden aan het doorpraten van de stand van zaken met betrekking tot:

- Bestemmingsplannen/planologische bescherming.
- Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving.
- Calamiteitenplannen en -procedures.
- Puntbronnen.

- Rioolbeheer/GRP.
- Groenbeheer/Bestrijdingsmiddelengebruik.
- Ruimtelijke ontwikkelingen.
- Landbouw.
- ....

Met betrekking tot ruimtelijke ontwikkeling is de focus niet alleen gericht op harmoniserende functies, maar tevens het meenemen van eventuele ongespecificeerde dempingen wanneer de ontwikkelingen daar de mogelijkheden voor dienen. De bodemonderzoeksprotocollen NEN 5725 en 5740 geven aan welke vorm van onderzoek van toepassing is op "ongespecificeerde dempingen".

Wanneer ontwikkelingen hiertoe aanleiding geven kan het nodig zijn de tijdsbesteding te intensiveren.

3.3.2 Bewustwording en voorlichting

Noodzaak

Basis voor grondwaterbeheer en 'grondwatervriendelijk gedrag' door burgers en bedrijven is een besef dat dit beheer en gedrag essentieel is voor de productie van betrouwbaar drinkwater en bijdraagt aan de omgevingskwaliteit. Dit besef is echter niet algemeen en voor een ieder vanzelfsprekend. De bewustwording en voorlichting wordt daarom via een provinciaal project opgepakt. Centraal in dit project staat het ontwikkelen van een strategie en de in te zetten communicatiemiddelen die zich het best lenen om meer mensen bewust te maken van het feit dat ze in een grondwaterbeschermingsgebied leven, wonen of recreëren.

Inmiddels is op verschillende plaatsen ervaring opgedaan met verschillende communicatiemiddelen. Denk hierbij aan:

- Voorlichtingskraam.
- Informatiepakket.
- Website.
- Promotiefilmpjes.
- Social Media.
- Media aandacht.
- Voorlichtingsmiddag.

Uit een eerste evaluatie (Vitens, 2012) komt naar voren dat de verschillende communicatiemiddelen voor- en nadelen hebben, en dat er daarom nagedacht dient te worden over de strategie en de in te zetten communicatiemiddelen in relatie tot het doel van de communicatie en doelgroep. Deze bevindingen zijn in lijn met de ervaringen van de provincie Drenthe, bijvoorbeeld op het gebied van de voorlichting over bestrijdingsmiddelen.

Maatregel en eindresultaat

De provincie Drenthe, gemeenten en de waterbedrijven WMD, Waterbedrijf Groningen en Vitens gaan de bewustwording versterken door via voorlichting en communicatie de

betekenis van grondwaterbescherming beter uit te dragen. Hiervoor wordt op initiatief van de provincie in 2014 een onderzoek gedaan naar een strategie om gericht – een mix van – communicatiemiddelen in te zetten ter ondersteuning van dit doel.

Onderdeel hiervan zou kunnen zijn het opstellen van een 'brede waterbrochure'. De doelgroep van deze brochure zijn bewoners en bedrijven binnen grondwaterbeschermingsgebieden. Hierbij kan gedacht worden aan de do's & don'ts ten aanzien van:

- Onkruidbestrijdingsmiddelen.
- Chemisch afval.
- Autowassen.
- ....

Daarnaast wordt belang van de drinkwatervoorziening geïllustreerd via bijeenkomsten en rondleidingen op en rondom het pompstation.

Eindresultaat: bewoners en gebruikers van drinkwater zijn zich bewust van de aanwezigheid van een drinkwaterwinning in hun omgeving, welke meerwaarde een drinkwaterwinning oplevert voor de omgevingskwaliteit en wat dat vraagt van hen.

3.3.3 Bezem door de middelenkast

Noodzaak

Bij een aantal kwetsbare drinkwaterwinningen worden spoortjes bestrijdingsmiddelen aangetroffen in het onttrokken grondwater. Op basis hiervan zijn verschillende maatregelen geformuleerd om de bedreiging met bestrijdingsmiddelen te verminderen, waaronder 'Bezem door de middelenkast'. Tijdens de clusterbijeenkomsten waarbij de maatregelen zijn besproken, is door de betrokken partijen aangegeven dat deze maatregel zinvol is voor alle winningen, ongeacht de kwetsbaarheid van de winning.

Maatregel en eindresultaat

Het project 'Bezem door de middelenkast' vormt een herhaling van een succesvol provinciaal project dat in 2009 is afgerond. Dit project is op initiatief van de provincie Drenthe en WMD in samenwerking met de gemeenten en waterschappen in Drenthe opgezet (uitvoering door LTO-N projecten). Hierbij zijn middelen die een potentieel gevaar vormen voor het milieu weggehaald en verantwoord afgevoerd.

Eindresultaat: niet meer gebruikte gewasbeschermingsmiddelen (oude en verboden middelen) worden laagdrempelig ingezameld waardoor risico's voor het grondwater door deze middelen wordt voorkomen. Daarnaast is advies gegeven over mogelijkheden om de milieubelasting en kosten van gewasbescherming te verminderen.

3.3.4 Aanpak verbetering VTH

Noodzaak

Voor vergunningverlening toezicht en handhaving dienen Rijk, gemeenten, provincie en waterschappen alle relevante belangen te betrekken in hun afweging bij de

vergunningverlening, het stellen van voorschriften en het uit te voeren toezicht en de eventueel noodzakelijke handhaving. Daarbij dient de handhaving zich ook uit te strekken over die activiteiten die op grond van wet- en regelgeving vallen onder algemene regels. Het belang van de openbare drinkwatervoorziening dient hierin, gegeven de Drinkwaterwet, een prominente plek te krijgen. Mede richtinggevend zijn daarbij ook de bepalingen zoals die zijn opgenomen in de provinciale verordening op grond van artikel 1.2. van de Wet Milieubeheer.

Een adequate en goed afgestemde vergunningverlening toezicht en handhaving is noodzakelijk voor het voorkomen van risicovolle emissies naar het grondwater. Dit geldt zowel voor het milieuspoor als het ruimtelijke ordeningsspoor. Op het gebied van VTH is een aantal ontwikkelingen gaande zoals de invoering van de Wabo, inclusief de ontwikkelingen van Regionale Uitvoerings Diensten (RUD's). Dit platform kan dienen als voertuig om mogelijke verbeteringen van vergunningverlening toezicht en handhaving van het milieuspoor en RO-spoor te onderzoeken en te implementeren.

Doel van de RUD is onder andere een kwalitatief betere en effectievere VTH in geheel Drenthe. Integratie van water, bodem en RO-belangen komt bij de grondwaterbeschermingsgebieden zeer nadrukkelijk samen.

Maatregel en eindresultaat

De provincie Drenthe gaat samen met gemeenten en de waterbedrijven WMD, Waterbedrijf Groningen en Vitens de mogelijkheden voor verbetering van de vergunningverlening, toezicht en handhaving onderzoeken.

Concreet gaat het om één workshop waarbij de ervaringen en knelpunten in beeld gebracht worden en gezamenlijk oplossingsrichtingen worden geformuleerd. Voorbeelden voor aspecten die daarbij aan de orde komen zijn:

- Inbreng grondwaterbescherming bij RUD:
  - grondwaterbescherming vormt nog geen onderdeel van de kerntaken van de RUD. Juist de ruimte die er is bij de vorming van een nieuwe organisatie biedt mogelijkheden hier goede werkafspraken over te maken.
- Belangenafweging RO in bestemmingsplannen:
  - een adequate ruimtelijke bescherming draagt in sterke mate bij aan het voorkomen van toekomstige risico's voor drinkwaterwinnings. Concreet wordt met betrokken gemeenten besproken hoe zij deze belangenafweging uitvoeren en hoe daarbij binnen grondwaterbeschermingsgebieden het grondwaterbelang geborgd is.
- Werkafspraken tussen instanties:
  - zijn de werkafspraken tussen instanties helder; hoe wordt samengewerkt bij het toezicht; hoe kan informatie over vergunningen en ontheffingen ontsloten worden en zijn de definities helder – bijvoorbeeld wanneer sprake is van een bodemlozing dan wel lozing in oppervlaktewater.
- Afstemming met provincie:
  - de provincie is bevoegd gezag voor de bescherming van het grondwater ten behoeve van de drinkwatervoorziening. Samen met betrokken instanties zal ook nagedacht worden hoe deze rol effectief ingevuld kan worden. Daarbij kan gedacht worden aan het organiseren van het gebiedsproces (§ 3.3.1)

waarbij de provincie naar de betrokken instanties toe gaat. Er kan ook nagedacht worden over de wenselijkheid van één grondwaterbeschermingsloket binnen de provincie waarbij de betrokken instanties bij de provincie terecht kunnen.

De oplossingsrichtingen worden vervolgens uitgewerkt en weer teruggekoppeld aan de betrokkenen. Vooruitlopend op de door betrokkenen aan te geven knelpunten en oplossingsrichtingen is in het begrote bedrag rekening gehouden met het organiseren van een aantal sessies waarin het proces van vergunningverlening en handhaving - én het belang daarvan - wordt doorlopen.

Het onderzoek wordt in 2016 afgerond. Mogelijke verbeteringen kunnen daarna worden geïmplementeerd.

Eindresultaat: mogelijkheden voor verbetering van beleid, vergunningverlening, toezicht en handhaving zijn in beeld. Op basis van de studie kan tijdens het evaluatiemoment in 2016 bepaald worden in hoeverre maatregelen nodig zijn om deze terreinen te verbeteren. Voor het uitvoeren van maatregelen moeten nieuwe bestuurlijke afspraken worden gemaakt.

3.3.5 Planologische bescherming

Noodzaak

Bij herziening van de POV (4^e wijzigingstranche POV, 16 december 2010) zijn de Gebieden tegen fysische bodemaantasting (Gtfb) en de grondwaterbeschermingsgebieden (GWBG) gelijkgetrokken. De Gtfb-zonering (zonder blauwe borden) is hiermee gelijk getrokken met het GWBG (met blauwe borden).

Met betrekking tot het voorgaande is door zowel de WMD als de provincie Drenthe halverwege 2011 geconstateerd en erkend dat het omgezette gebied "gebieden tegen fysische bodemaantasting" in "grondwaterbeschermingsgebied" op basis van technische argumenten en draagvlak in de omgeving geen goede keuze is geweest. Op basis hiervan is - in goed overleg en gelet op het belang van de bescherming van het grondwater - het betreffende gebied van Annen-Breevenen (en een gedeelte van Kruidhaars) gewijzigd in het gebied "verbodszone diepe boringen" waarbij de maximale diepte wordt gesteld op drie meter beneden maaiveld⁹.

Maatregel en eindresultaat

De gemeente actualiseert indien nodig de bestemmingsplannen uiterlijk in 2015 zodat deze voldoen aan wet- en regelgeving (onder andere Omgevingsverordening) rondom drinkwaterbescherming. Doorvertaling van de verbodszone diepe boringen naar bestemmingsplannen is vanuit de Omgevingsvisie niet verplicht. Op basis van de informatie onder kopje "noodzaak" dient de gemeente de gebieden tegen fysische bodemaantasting en/of grondwaterbeschermingsgebieden aan te passen. Doorvertaling van de verbodszone diepe boringen naar het bestemmingsplan is vanuit de

⁹ 7e wijzigingstranche POV, 11 juli 2012 vastgesteld door PS.

Omgevingsvisie niet verplicht.

Eindresultaat: het drinkwaterbelang is in 2015 planologisch beschermd in de bestemmingplannen van de gemeente door het adequaat overnemen van het provinciaal RO-beschermingsbeleid voor drinkwaterwinningen op de verbeelding (plankaart), bij het toekennen van functies, bij het aangeven van ontwikkelingsruimte en -richting alsmede in de regels (voorschriften) en toelichtingen. Een ruimtelijk plan dat betrekking heeft op een gebied dat een grondwaterwinningfunctie heeft, strekt mede tot bescherming van die functie als grondwaterwingebied.

3.4 Onderzoeksmaatregelen

3.4.1 Watertoets grondwaterkwaliteit

Noodzaak

Om waterbelangen te waarborgen in ruimtelijke plannen en besluiten is in Nederland de Watertoets ontwikkeld (zie kader).

Watertoets

De watertoets is het proces om waterbelangen in ruimtelijke plannen en besluiten te waarborgen. Het is een proces dat de initiatiefnemer van een ruimtelijk plan en de waterbeheerder met elkaar in gesprek brengt in een zo vroeg mogelijk stadium. Onderlinge goede afspraken moeten ervoor zorgen dat het waterhuishoudkundige en ruimtelijke beleid goed wordt toegepast en uitgevoerd. Het watertoetsproces sluit aan bij bestaande procedures en beleid.

De grootste winst van het watertoetsproces ligt in het gezamenlijk commitment; de vroegtijdige, wederzijdse betrokkenheid tussen initiatiefnemer en waterbeheerder, die uiteindelijk leidt tot het wateradvies van de waterbeheerder en de expliciete afweging van de wateraspecten in het plan. Die afweging en de verantwoording daarvan krijgen bij voorkeur de vorm van een waterparagraaf in het ruimtelijke plan of besluit.

Het watertoetsproces kent de volgende fasen: idee, initiatief, ontwikkeling, besluitvorming, uitvoering. In elke fase spelen de initiatiefnemer en de waterbeheerder hun rol.

Om risico's van de drinkwaterwinning te voorkomen of te verminderen is, tijdens het proces van het opstellen van voorliggend uitvoeringsprogramma, voorgesteld om te onderzoeken wat de meerwaarde is van een "watertoets-grondwaterkwaliteit".

Bij het uitvoeren van het onderzoek naar de wenselijkheid van een "watertoets-grondwaterkwaliteit" wordt aangesloten bij de resultaten van de landelijke evaluatie van het procesinstrument watertoets (lopende proces) en het landelijke project Structuurvisie van de Ondergrond (STRONG, lopend proces).

Bij het uitvoeren van het onderzoek naar de wenselijkheid van een "watertoets-grondwaterkwaliteit" wordt aangesloten bij de resultaten van de landelijke evaluatie van het procesinstrument watertoets (lopende proces) en het landelijke project Structuurvisie van de Ondergrond (STRONG, lopend proces).

Binnen de Wet ruimtelijke ordening (Wro) is er geen vangnet voor het geval dat een watertoetsprocedure onvoldoende is doorlopen. Dat brengt met zich mee dat provincie,

waterschappen en gemeenten zich proactief moeten opstellen. Voor het watertoetsproces betekent dit dat het accent op het (niet-formele) voortraject komt te liggen.

In het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) is het uitvoeren van een watertoets juridisch verplicht bij bestemmingsplannen, inpassingsplannen en projectbesluiten. Het uitvoeren van een watertoets bij structuurvisies is niet juridisch verplicht en geschiedt op basis van afspraken in het Nationaal Bestuursakkoord Water (2003, 2008). Dit betekent dat waterbeheerders en initiatiefnemers er zeer alert op moeten zijn dat ze op de juiste wijze en het juiste moment betrokken worden bij structuurvisies. Zeker gezien het belang van ruimtelijke structuurvisies voor locatiekeuzen en de constatering uit de evaluatie Watertoets (2006) dat de mogelijkheden van het watertoetsproces bij locatiekeuzen onvoldoende worden benut.

Voor het verminderen van toekomstige risico's is het wenselijke te onderzoeken of ook voor de grondwaterkwaliteit een instrument uitgewerkt moet worden waarin de effecten van ruimtelijke ontwikkelingen op de grondwaterkwaliteit tijdens het ruimtelijke planproces worden getoetst – zoals de Watertoets doet voor grondwaterkwantiteit. De provincie dringt er in de Omgevingsvisie op aan dat grondwaterbeschermingsaspecten meegenomen worden in de watertoets¹⁰. Grootschalige en kleinschalige ruimtelijke ontwikkelingen onderstrepen de noodzaak om dit concreet uit te werken.

Maatregel en eindresultaat

De 'Watertoets grondwaterkwaliteit' biedt mogelijk een instrument om bij ruimtelijke afwegingen binnen intrekgebieden het drinkwaterbelang als 'dwingende reden van groot openbaar belang' mee te nemen. Om de meerwaarde van de 'Watertoets grondwaterkwaliteit' nader te onderzoeken zal een onderzoeksproject uitgevoerd worden, met als vragen:

- Wat zijn de ervaringen met de huidige Watertoets.
- Hoe zou een eventuele 'Watertoets grondwaterkwaliteit' en inhoudelijk uit kunnen zien.
- Hoe zijn de verantwoordelijkheden ten aanzien van het beheer van de grondwaterkwaliteit verdeeld en afgestemd op beleidsniveau, planniveau en operationeel niveau.
- Hoe en met welke partijen zou een eventuele 'Watertoets grondwaterkwaliteit' procesmatig ingestoken moeten worden.

De start van dit project kan gedaan worden via een workshop met betrokkenen, waarin de eerste twee vragen centraal staan. Die worden vervolgens aan de hand van de resultaten van de eerste workshop verder uitgewerkt. De resultaten worden vervolgens opnieuw in een workshop aan de betrokken voorgelegd, waarbij de twee laatste vragen centraal staan.

Eindresultaat: de meerwaarde van het borgen van het drinkwaterbelang via een 'Watertoets grondwaterkwaliteit' is in 2017 in beeld. Ook is dan in beeld hoe en door wie c.q. welke partijen dit nader ingevuld moet gaan worden.

¹⁰ Omgevingsvisie Drenthe, 2 juni 2010, Hoofdstuk 6: Regionaal waterplan.

3.5 Monitoring en evaluatie

3.5.1 Monitoring grondwaterkwaliteit

Noodzaak

De maatregelen zoals die zijn opgenomen in het Uitvoeringsprogramma zijn vooral bedoeld om het algehele beschermingsniveau van de winningen te borgen en zo mogelijk te verhogen. Het is in de regel moeilijk om directe verbanden te leggen tussen een specifieke bron en de resulterende achteruitgang van de kwaliteit in het ruwwater. Dit heeft te maken met het aantal en grote verscheidenheid van de bronnen, de reistijd van het grondwater naar de winning en de spreiding daarvan en met chemische of biologische processen die in de ondergrond optreden. Niettemin geeft de grondwaterkwaliteit uiteraard een indicatie van de toestand van het grondwater en geeft een tijdreeks inzicht in veranderingen in de grondwaterkwaliteit. Dit inzicht is niet alleen een vereiste binnen de KRW, maar ook noodzakelijk voor het adequaat beheren van het grondwater.

Maatregel en eindresultaat

Het monitoren van de effecten van maatregelen

Bij het onderdeel 'vergunningverlening, toezicht en handhaving' (§3.3.4) komt al aan bod of afdoende gemonitord wordt en of beleid wet- en regelgeving wordt nageleefd. Ook de resultaten van de meetprogramma's van waterbedrijven vormen een onderdeel van het monitoren van de effecten van maatregelen. Het expliciet monitoren van kosten en effecten draagt bij aan inzicht in de kosteneffectiviteit van maatregelen, hetgeen belangrijke informatie is bij het evalueren van de maatregelen in het licht van de KRW-doelstellingen. De resultaten moeten gerichte maatregelen mogelijk maken voor de periode na 2015.

Afspraken over monitoren van de kwaliteit van de individuele winputten

De waterbedrijven WMD, Waterbedrijf Groningen en Vitens monitoren de kwaliteit van het gezamenlijk ruwwater vanuit de Drinkwaterwet. Dit omvat geen metingen in de individuele pompputten. Daarnaast wordt ook de kwaliteit van de individuele pompputten regelmatig gemonitord. De beoordeling van de ruwwaterkwaliteit, zoals die in het gebiedsdossier is opgenomen, is gebaseerd op de metingen in individuele pompputten. Voor het monitoren van KRW-doelstellingen en rapportage van de monitoringsresultaten zijn afspraken nodig tussen de drie waterbedrijven en provincie. Deze afspraken over individuele pompputten gaat verder dan het landelijk convenant met het ministerie I&M over het beschikbaar stellen van de zogenaamde REWAB gegevens (REgistratie WATERkwaliteitsgegevens Bedrijven).

Eindresultaat:

- De grondwaterkwaliteit nabij de drinkwaterwinningen wordt afdoende gemonitord.
- De ruwwaterkwaliteit van individuele pompputten is beschikbaar als early warning voor bestaande of nieuwe bedreigingen.

3.5.2 Actualisatie gebiedsdossiers

Noodzaak

De risico's zoals die zijn beschreven en geanalyseerd in de gebiedsdossiers vormen een momentopname van de risico's zoals die bij de vaststelling van de gebiedsdossiers d.d. 11 februari 2011 aanwezig waren. Door het uitvoeren van de maatregelen zoals die zijn opgenomen in het uitvoeringsprogramma zullen de risico's verminderen. De risicobeoordeling zal hierdoor geleidelijk verkleuren: van rood naar geel en van geel naar groen. Door de gebiedsdossiers te actualiseren wordt dit concreet gemaakt.

Maatregel en eindresultaat

Provincie Drenthe, de waterbedrijven WMD, Waterbedrijf Groningen en Vitens, de betrokken 12 Drentse gemeenten (Tynaarlo, Assen, Borger-Odoorn, Noordenveld, Midden-Drenthe, Aa en Hunze, Westerveld, Hoogeveen, Emmen, Coevorden, Meppel en De Wolden), LTO Noord, Prorail en Rijkswaterstaat leveren gegevens voor het actueel houden van de gebiedsdossiers. Bij het actueel houden van de gebiedsdossiers wordt aangesloten bij de KRW-cyclus. Bij elke actualisatie wordt beoordeeld of de monitoringsinspanning voldoende is. Bij het actualiseren van de gebiedsdossiers wordt tevens aandacht besteed aan de ruimtelijke ontwikkelingen en de relevantie daarvan. Conform de landelijke afspraken neemt de provincie het initiatief (minimaal 6-jaarlijks (KRW-cyclus) of zoveel vaker als relevant is) tot actualisatie van de gebiedsdossiers. De ontwikkelingen en risico's binnen de grondwaterbeschermingsgebieden en boringvrije zones worden per intrekgebied kwalitatief gemonitord via het gebiedsproces (§ 3.3.1).

Eindresultaat:

- De effecten van maatregelen en het naleven van beleid en wet- en regelgeving zijn voldoende in beeld.
- De gebiedsdossiers worden actueel gehouden waarbij onder andere in beeld wordt gebracht wat de ruimtelijke ontwikkelingen in intrekgebieden zijn en de relevantie daarvan voor de grondwaterkwaliteit.
- De ontwikkelingen en risico's binnen grondwaterbeschermingsgebieden en intrekgebieden van de winningen zijn in beeld.

HOOFDSTUK 4. PROJECTMANAGEMENT

4.1 Organisatie

Diverse organisaties zijn verantwoordelijk voor het uitvoeren van maatregelen op het gebied van de duurzame veiligstelling van de drinkwatervoorziening. Hierbij zijn twee min of meer parallelle sporen aan de orde:

- Het drinkwaterspoor.
- Het KRW-spoor.

Het drinkwaterspoor is aan de orde omdat binnen dit spoor het duurzaam veiligstellen van de drinkwatervoorziening binnen Nederland georganiseerd en geborgd is. Het KRW-spoor is hieraan toegevoegd, omdat de maatregelen in het kader van de gebiedsdossiers – ook – genomen worden om de KRW-doelstellingen te realiseren.

De organisatiestructuur die hierbij past is een structuur die zoveel mogelijk aansluit bij bestaande structuren en verantwoordelijkheden. De structuur sluit aan bij het regionaal bestuurlijke (RBO) en ambtelijk overleg (RAO) Rijn Noord/Nedereems en Rijn Oost (inclusief voormalig Rijn-Midden). Team Natuur en Water van de provincie Drenthe verzorgt de coördinatie en voortgangsbewaking.

De volgende partijen zijn betrokken:

- Provincie Drenthe.
- WMD, Waterbedrijf Groningen en Vitens.
- De twaalf Drentse gemeenten (Tynaarlo, Assen, Borger-Odoorn, Noordenveld, Midden-Drenthe, Aa en Hunze, Westerveld, Hoogeveen, De Wolden, Meppel, Emmen en Coevorden).
- Vier waterschappen (Hunze en Aa's, Noorderzijvest, Vechtstromen en Reest en Wieden).
- LTO Noord.
- Prorail.
- Rijkswaterstaat.

De volgende organisatiestructuur wordt gehanteerd in dit programma. De ambtelijke vertegenwoordigers van de betrokken partijen zijn vertegenwoordigd in de uitvoerende organisaties.

Achterblijven van de uitvoering van maatregelen

Wanneer er afwijkingen worden geconstateerd in de uitvoering van maatregelen wordt allereerst geprobeerd dit ambtelijk op te lossen. Als dat niet lukt, zal team Natuur en Water in overleg treden met de Gedeputeerde van de provincie Drenthe met de portefeuille water. Indien nodig wordt de achterstand in uitvoering besproken tussen de betrokken portefeuillehouders van uitvoerende organisaties.

4.2 Kwaliteit

De kwaliteitscontrole voor het uitvoeren van maatregelen vindt plaats door team Natuur en Water op basis van informatie van de uitvoerende organisaties. De gewenste kwaliteit is opgenomen in hoofdstuk 4 bij de beschrijving van de maatregelen.

4.3 Informatie

Voortgangsrapportages over het project worden jaarlijks ingeleverd bij team Natuur en Water. Team Natuur en Water zorgt voor verwerking van de voortgangsrapportages. Informatie over het project is op te vragen bij de centrale werkgroep (regie, provincie Drenthe).

4.4 Tijd

In 2016 vindt er een evaluatie plaats van de uitvoering van maatregelen uit dit uitvoeringsprogramma.

Bijlagen

Bijlage 1 Samenvatting gebiedsdossier en factsheet Annen-Breevenen

Samenvatting gebiedsdossier drinkwaterwinning Annen-Breevenen

Kwetsbaarheid

Het intrekgebied van de winning Annen-Breevenen is op grond van de gevolgde methode overwegend matig kwetsbaar. In de REFLECT-methode is geen rekening gehouden met kwel/infiltratie. Aangezien een deel van het wingebied ligt in kwelgebied, is de feitelijke kwetsbaarheid als 'weinig kwetsbaar' beoordeeld. Op enkele plaatsen in het waterwingebied en gebied tegen fysieke bodemaantasting is de winning kwetsbaar.

Ruwwaterkwaliteit

Uit de inventarisatie van de huidige kwaliteit van het ruwwater zijn geen overschrijdingen bekend.

De huidige bescherming van de winningen Annen en Breevenen door de aanwezige geohydrologische situatie en de provinciale regels die gelden in het gebied tegen fysieke bodemaantasting lijken voldoende te zijn om te voorkomen dat er antropogene stoffen in het ruwwater terecht komen. Als er na 2010 het gebied tegen fysieke bodemaantasting in eigendom is (of er zakelijk recht gevestigd is) van de WMD, dan zullen er aan het maaiveld geen activiteiten meer plaats vinden die een bedreiging vormen voor de ruwwaterkwaliteit.

In december 2010 stelt Provinciale Staten naar verwachting de vierde tranche van de POV vast. In deze vierde tranche vallen de gebieden tegen fysieke bodemaantasting samen met de grondwaterbeschermingsgebieden. Vanaf begin 2011 is de vierde tranche van de POV van kracht.

Puntbronnen

Binnen het waterwingebied komen geen activiteiten voor die verboden zijn vanuit de IPO-grondwaterbeschermingsoptiek. In het gebied tegen fysieke bodemaantasting is sprake van enkele verboden inrichtingen en 'verboden inrichtingen tenzij ...' activiteiten. Met uitzondering van één puntbron, komen alle puntbronnen voor in matig of weinig kwetsbare delen van het intrekgebied. Opvallend is het betrekkelijk groot aantal ongespecificeerde dempingen. Een nadere analyse van de risico's van ongespecificeerde dempingen in het grondwaterbeschermingsgebied van Dalen (pilot-studie) laat zien dat ongespecificeerde dempingen niet tot nauwelijks van invloed zijn op de grondwaterkwaliteit en op de waterwinning van Dalen¹¹. Op basis van deze studie is er geen aanleiding om te veronderstellen dat ongespecificeerde dempingen rond de winning Annen-Breevenen een belangrijk risico vormen voor de ruwwaterkwaliteit. De provincie zal er op sturen de dempingen waar mogelijk mee te nemen bij ruimtelijke ontwikkelingen. De belasting met puntbronnen is gezien het karakter en de mate van kwetsbaarheid van de winning gescoord als 'geen probleem'.

Lijnbronnen

De belangrijkste lijnbronnen worden gevormd door lokale en regionale wegen en een rioolpersleiding in de minder kwetsbare delen van het intrekgebied. De belasting met lijnbronnen is gezien het type bronnen en mate van kwetsbaarheid van de winning gescoord als een zeer beperkt risico.

Diffuse bronnen

De diffuse belasting is vrijwel volledig geclassificeerd als zijnde 'onder voorwaarden toegestaan'. Deze belasting is gebaseerd op landbouwkundig gebruik, zoals blijkt uit de gegevens van de CBS kaart. Het wingebied is echter volledig ingericht als natuurgebied, waardoor de feitelijke belasting hier als 'geen probleem' moet worden beschouwd.

¹¹ Puntbronnen en dempingenonderzoek grondwaterbeschermingsgebied Dalen. Arcadis, 2009.

Planologische bescherming en toelichting

Gemeente	Bestemmingsplan	Type zonerings ¹	Verbeelding oké	Regels oké
Aa en Hunze	Buitengebied Anloo (1998) ***	Wwg	-**	+

1) Wwg = Waterwingebied.

**) Gemeente heeft zonerings onjuist overgenomen in bestemmingsplan, maar dit levert geen risico's omdat de WMD en SBB de gronden binnen het waterwingebied – met wel de juiste zonerings – in eigendom hebben.

***) De gemeente Aa en Hunze heeft besloten te komen tot één nieuw Bestemmingsplan Buitengebied. Op 7 februari 2013 is de Nota van Uitgangspunten vastgesteld. De Nota van Uitgangspunten heeft het karakter van een 'tussenstap' en wordt in het voorontwerpbestemmingsplan verwerkt. Doorvertaling van de verbodszone diepe boringen naar het bestemmingsplan is vanuit de Omgevingsvisie niet verplicht; de planologische bescherming van de verbodszone diepe boringen wordt dan ook niet als relevant gezien voor het gebiedsdossier Annen-Breevenen.

Toelichting

Planologische bescherming	Bescherming via het bestemmingsplan voldoende gewaarborgd.	Bescherming via het bestemmingsplan onvoldoende gewaarborgd.
---------------------------	--	--

Bij herziening van de POV (4e wijzigingstranche POV, 16 december 2010) zijn de Gebieden tegen fysische bodemaantasting (Gtfb) en de grondwaterbeschermingsgebieden (GWBG) gelijkgetrokken. De Gtfb-zonerings (zonder blauwe borden) is hiermee gelijk getrokken met het GWBG (met blauwe borden). Met betrekking tot dit gegeven is door zowel de WMD als de provincie Drenthe halverwege 2011 geconstateerd en erkend dat het omgezette gebied "gebieden tegen fysische bodemaantasting" in "grondwaterbeschermingsgebied" op basis van technische argumenten en draagvlak in de omgeving geen goede keuze is geweest. Op basis hiervan is - in goed overleg en gelet op het belang van de bescherming van het grondwater – het betreffende gebied van Annen-Breevenen gewijzigd in het gebied "verbodszone diepe boringen" waarbij de maximale diepte wordt gesteld op drie meter beneden maaiveld¹². Dit dient nog in het bestemmingsplan te worden aangepast.

¹² 7e wijzigingstranche POV, 11 juli 2012 vastgesteld door PS.

Factsheet Annen-Breevenen

Vergunningsdebiet

5.0 Mm³/jaar

Verbodzone diepe boringen

1205 ha (was gebied tegen fysieke bodem aantasting; is geworden sinds de 7e wijzigingstranche POV(11 juli 2012 vastgesteld door PS) het gebied verbodzone diepe boringen, waarbij de maximale diepte wordt gesteld op drie meter beneden maaiveld.)

100-jaarszone vanaf maaiveld

352 ha

Gebied binnen verbodzone diepe boringen én 100-jaarszone

339 ha

Waterwingebied

343 ha

Herkomst grondwater: 52% landbouw, 46% natuur/waterwingebied, 2% stedelijk gebied/wegen

Het zoekgebied is opgesplitst in verbodzone diepe boringen en resterend gebied buiten verbodzone diepe boringen maar binnen intrekgebied. Het resterende intrekgebied is belangrijk omdat in dat gebied eveneens relevante risico's voor de winning aanwezig kunnen zijn.

Verbodzone diepe boringen

Risicovolle activiteit		Grondwaterkwaliteit			Maatregelen		
Activiteit	Eenheid (oppervlak in ha)	Stoffen met overschrijding 75% Wlb-norm	Pompput ¹	Waarnemingsput ²	Type maatregel	Partij	Termijn
Landbouw	803 ha						
Puntbronnen	4x UBI 1 t/m 4 17x UBI 5 en 6 7x UBI 7 en 8 64x ongespecificeerde demping				Actualiseren puntbronnen tabel met gemeente en onderzoek actuele risico's drinkwaterwinning		
Stedelijk gebied							

Risicovolle activiteit		Grondwaterkwaliteit				Maatregelen		
Activiteit	Eenheid (oppervlak in ha)	Stoffen met overschrijding 75% Wlb-norm	Pompput ¹	Waarnemingsput ²	Type maatregel	Partij	Termijn	
Recreatie	8 ha				Certificering groenonderhoud/ duurzaam terreinbeheer: - recreatie gebied/ groenonderhoud			
Lijnbronnen (wegen)	1.9 km hoofdweg 14.0 km regionale weg 7.6 km lokale weg <i>Niet bekend</i>				Certificering groenonderhoud/ duurzaam bermbeheer: - rijksweg N33 - regionale en lokale wegen			
Lijnbronnen (riool)								
Lijnbronnen (persleiding)	7.6 km							
Lijnbronnen (kanalen)								
Planologische bescherming					Actualiseren bestemmingsplannen: - gemeente Aa en Hunze Buitengebied Anloo (1998)			

¹ Maximaal aangetroffen concentratie in de periode 2000 – 2009.

² Maximaal aangetroffen concentratie in individuele waarnemingsputten de periode 2000 – 2009 voor zover beschikbaar.

Factsheet Annen-Breevenen

Buiten het gebied verbodszone diepe boringen, maar binnen de 100 jaarszone van het intrekgebied vanaf maaiveld

Gebied buiten verbodszone diepe boringen, maar binnen 100 jaarszone 14 ha

Gebied binnen intrekgebied, buiten gebied verbodszone diepe boringen

Risicovolle activiteit		Grondwaterkwaliteit				Maatregelen		
Activiteit	Eenheid (oppervlak in ha)	Stoffen met overschrijding 75% Wlb-norm	Pompput ¹	Waarnemingsput ²	Type maatregel	Partij	Termijn	
Landbouw	13 ha	Nitraat		160 (mg/l)				
Puntbronnen	1x ongespecificeerde demping				Actualiseren puntbronnen tabel met gemeente en onderzoek actuele risico's drinkwaterwinning			
Stedelijk gebied								
Recreatie								
Lijnbronnen (wegen)								
Lijnbronnen (riool)	0.1 km regionale weg <i>Niet bekend</i>				Certificering groenonderhoud/ duurzaam bembere: - regionale en lokale wegen			
Lijnbronnen (persleiding)	0.1 km							
Planologische bescherming					Actualiseren bestemmingsplannen: gemeente Aa en Hunze Buitengebied Anloo (1998)			

¹ Maximaal aangetroffen concentratie in individuele pompputten de periode 2000 – 2009.

² Maximaal aangetroffen concentratie in individuele waarnemingsputten de periode 2000 – 2009 voor zover beschikbaar.

Bijlage 2 Wettelijk kader en bestuurlijke afspraken

Wettelijk kader voor maatregelen

In de gebiedsdossiers is een analyse gemaakt van aspecten die van invloed zijn op de kwaliteit van de winning en een mogelijke bedreiging vormen voor die kwaliteit. Om deze risico's op te heffen of te verminderen, zijn maatregelen geselecteerd. De maatregelen in dit uitvoeringsprogramma worden genomen om te voldoen aan de verplichtingen uit de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW), inmiddels geïmplementeerd in het Besluit kwaliteitseisen en monitoring water (Bkmw). In de Kaderrichtlijn Water (artikel 4) is namelijk opgenomen dat lidstaten maatregelen moeten nemen om de inbreng van verontreinigende stoffen in het grondwater te voorkomen of te beperken. Specifiek voor drinkwaterwinningen is opgenomen (artikel 7) dat lidstaten moeten zorgen voor de nodige bescherming van de waterlichamen om het niveau van zuivering dat voor de productie van drinkwater is vereist, te verlagen. Deze laatste doelstelling is nationaal als volgt vertaald in het Besluit Kwaliteitseisen en Monitoring Water (Bkmw, art 12): de kwaliteit van grondwaterlichamen waarin een waterwinlocatie is gelegen verbetert zodanig dat het niveau van zuivering van het onttrokken water kan worden verlaagd. Dit is een streefwaarde waaraan geen realisatiedatum is gekoppeld maar waar wel naartoe gewerkt moet worden.

Daarnaast dienen de maatregelen uit dit uitvoeringsprogramma ter realisatie van de aanvullende nationale en provinciale doelen voor drinkwaterwinningen. Vanwege de aard van de KRW-verplichtingen gaat het daarbij in 1^e instantie om de kwaliteitsdoelen. Het ligt in de bedoeling om bij de actualisatie over enkele jaren de gebiedsdossiers ook te richten op de kwantiteitsdoelen en dan hiervoor eveneens maatregelen af te leiden.

In de stroomgebiedbeheerplannen is het opstellen van gebiedsdossiers voor drinkwaterwinningen opgenomen om te voldoen aan deze doelstelling (zie box 1). In het Nationaal Waterplan (NWO) is opgenomen dat het rijk (VROM) met de belanghebbende partijen nadere afspraken zal maken over de realisatie van gebiedsdossiers. Op 16 juni 2010 heeft het NWO het voorstel aangenomen met daarin afspraken over het opstellen van gebiedsdossiers. Dit is uitgewerkt in het document 'Gebiedsdossiers waterwinning voor de openbare drinkwatervoorziening'. Hierin is onder andere afgesproken dat provincies regie voeren bij het opstellen van gebiedsdossiers en de daaruit voortvloeiende maatregelen. Ten aanzien van de gebiedsdossiers heeft de werkgroep verder over de volgende aspecten een voorstel gedaan:

- Doel.
- Reikwijdte.
- Regierol.
- Kosten.
- Tijdpad.
- Methodiek.
- Status.
- Prioritering winningen voor opstellen gebiedsdossiers.
- Openbaarheid gegevens.

Wettelijk kader voor rollen en verantwoordelijkheden: elke partij heeft verantwoordelijkheden

De bescherming van de openbare drinkwatervoorziening en haar bronnen krijgt met de inwerkingtreding van de Drinkwaterwet (per 18-9-2009) de status van "dwingende reden van groot openbaar belang". Op grond van de Drinkwaterwet hebben alle bestuursorganen de zorgplicht voor het duurzaam veilig stellen van de openbare drinkwatervoorziening. De bestuursorganen dienen dit belang bij hun besluitvorming te betrekken. Met de Drinkwaterwet wordt een wettelijk zorgplicht in het leven geroepen die als een paraplu over de besluitvorming binnen intrek- en grondwaterbeschermingsgebieden ligt. Daarnaast zijn sommige regionale en lokale overheden ook aandeelhouder van drinkwaterbedrijven en hebben vanuit die hoedanigheid ook een verantwoordelijkheid ten aanzien van het scheppen van randvoorwaarden voor een duurzame drinkwatervoorziening (artikel 3 Drinkwaterwet).

Voor vergunningverlening en handhaving dienen Rijk, gemeenten, provincie en waterschappen alle relevante belangen te betrekken in hun afweging bij de vergunningverlening, het stellen van voorschriften en de uit te voeren handhaving. Het belang van de openbare drinkwatervoorziening dient hierin – gegeven de Drinkwaterwet - een prominente plek te krijgen. Mede richtinggevend zijn daarbij ook de bepalingen zoals die zijn opgenomen in de provinciale verordening op grond van artikel 1.2. van de Wet Milieubeheer.

Provincie Drenthe

De provincie Drenthe is strategisch beleidsbepaler voor de inrichting van de fysieke leefomgeving en verantwoordelijkheid voor het toekennen van functies aan water- en grondwatersystemen binnen de provincie. Zij is bevoegd gezag voor de vergunningverlening voor de benodigde hoeveelheden grondwater voor drinkwaterproductie en bevoegd gezag voor de bescherming van de grondwaterkwaliteit op grond van de Waterwet inclusief de Kaderrichtlijn Water en de Wet Milieubeheer. Bovendien is de provincie verantwoordelijk voor het veiligstellen van een duurzame drinkwatervoorziening. In de Drinkwaterwet is het duurzaam veiligstellen van de openbare drinkwatervoorziening aangemerkt als 'dwingende reden voor groot openbaar belang'. Hiermee is het bijzondere belang van drinkwatervoorziening in de wet verankerd, hetgeen de provincie Drenthe houvast geeft voor de bescherming van dat belang. De provincie Drenthe beschermt haar openbare drinkwatervoorziening via het voorzorgsprincipe in het beschermingsbeleid en de voorkantsturing in de Ruimtelijke ordening. Het voorzorgsprincipe houdt in dat voor de bescherming van de kwaliteit van het grondwater risicovolle activiteiten worden geweerd. Voorkantsturing houdt in dat de drinkwaterwinningen zoveel mogelijk verweven zijn met harmoniserende functies.

Waterbedrijven WMD, Waterbedrijf Groningen en Vitens

Voor het waterleidingbedrijf betekent de komst van de Drinkwaterwet dat ook zij verplichtingen krijgt in samenhang met het duurzaam veiligstellen van de openbare drinkwatervoorziening. De in artikel 7 Drinkwaterwet opgenomen (primaire) taakomschrijving voor de eigenaren van drinkwaterbedrijven volgt uit de wettelijke opdracht aan eigenaren van drinkwaterbedrijven, opgenomen in artikel 3, om ten aanzien van het voor hun bedrijf vastgestelde distributiegebied uitvoering te geven aan de overheidszorg inzake de openbare drinkwatervoorziening. Artikel 7 bepaalt dat de eigenaar van het drinkwaterbedrijf tot taak heeft om bij te dragen aan de bescherming van zijn grondstof (grond- of oppervlaktewater) tegen vervuiling. De eigenaar van een drinkwaterbedrijf wordt met de taakstelling verplicht en in staat gesteld tot bescherming van waterwingebieden en daaraan gerelateerde activiteiten op het gebied van natuur- en milieubeheer ten einde drinkwater te kunnen produceren.

Gemeenten

Gemeenten hebben taken en bevoegdheden op grond van de Wet Milieubeheer. Deze variëren van vergunningverlening en handhaving van bedrijven en inrichtingen tot het opstellen van rioleringsplannen en het vervolgens aanleggen, beheren en onderhouden van de rioolstelsels.

Daarbij hebben zij niet alleen op grond van de Wet Milieubeheer taken en bevoegdheden maar hebben op grond van het Burgerlijk Wetboek ook een risicoaansprakelijkheid voor die rioolstelsels. Rioolstelsels zijn opstallen in de zin van artikel 6:174 BW en op grond van dit artikel rust op de leidingbeheerder risicoaansprakelijkheid. In zijn algemeenheid zijn gemeenten verantwoordelijk om risicovolle emissies vanuit de riolering naar het grondwater in het intrekgebied van een drinkwaterwinning op te sporen en weg te nemen. Op grond van de Wro en de provinciale verordening RO dienen de gemeenten in hun bestemmingsplannen de bestemming intrek- en grondwaterbeschermingsgebied als dubbel bestemming op te nemen. Daarbij dienen zij zodanige voorschriften te stellen dat functies in overeenstemming zijn met deze dubbelbestemming. Hierbij ligt, mede op basis van de Drinkwaterwet en de criteria genoemd in de provinciale verordening, het primaat bij de bescherming van het grondwater tegen risico op verontreiniging. Vanuit de Wet bodembescherming is één gemeente in de provincie Drenthe bevoegd gezag. Dit is de gemeente Emmen. In het overige gebied is de provincie Drenthe bevoegd gezag. Als deze risico's van een bepaalde verontreiniging onaanvaardbaar zijn, is een spoedige sanering dan wel beheersing van de risico's noodzakelijk. In het convenant bodemontwikkelingsbeleid dat in 2009 is gesloten tussen Rijk, IPO, VNG en UvW is afgesproken prioriteit bij de aanpak van spoedlocaties te leggen.

Waterschap en Rijkswaterstaat

Op grond van de Waterwet is het waterbeheer in Nederland toegewezen aan twee beheerders. Het Rijk – met als uitvoerder Rijkswaterstaat – is beheerder van de bij of krachtens de wet aangewezen (oppervlakte)wateren: het hoofdsysteem en enkele objecten als stormvloedkeringen Oosterschelde en Nieuwe Waterweg en dergelijke. Alle overige watersystemen inclusief de waterkeringen en het grondwater zijn in beheer bij de waterschappen. De provincies wijzen de beheergebieden van elk afzonderlijk waterschap aan.

Beide beheerders (Rijk en Waterschappen) hebben op grond van de Waterwet de taak het watersysteem op orde te houden en te verbeteren met in achtneming van de bepalingen gesteld bij of krachtens die wet en de kwaliteitsdoelstellingen en normen gesteld bij of krachtens de Wet Milieubeheer. Daarnaast dienen zij tevens enkele bepalingen gesteld bij of krachtens de Wet bodembescherming, de Wro, de nieuwe Drinkwaterwet en nog enkele andere wetten te betrachten bij hun beheer. Artikel 2.1 lid 1 van de Waterwet bepaalt dat de doelstellingen zijn gericht op:

- Voorkoming en waar nodig beperking van overstromingen, wateroverlast en waterschaarste, in samenhang met
- Bescherming en verbetering van de chemische en ecologische kwaliteit van watersystemen en
- Vervulling van maatschappelijke functies door watersystemen.

Bij de productie van drinkwater in de provincie Drenthe wordt geen geïnfiltreerd oppervlaktewater gebruikt.

Naast beide beheerders hebben de gemeente en de provincie nog taken op grond van de Waterwet. Voor de gemeente gaat het om de zorgplicht voor de grondwaterstand in stedelijk gebied en overtollig grondwater. Voor de provincie gaat het om vergunningverlening voor enkele categorieën grondwateronttrekkingen.

Kostenverdeling

In verschillende EU-richtlijnen zijn ook de bekostigingsprincipes opgenomen; de vervuiler betaalt, het profijtbeginsel, het kostenterugwinning beginsel, het solidariteitsbeginsel en het legaliteitsbeginsel. Voor de meeste kosten wordt in het Nederlandse waterrecht voldaan aan (één van) deze principes. Alleen voor diffuse bronnen van verontreiniging is dit (nog) niet het geval.¹³

¹³ Geld als water: Over Europese richtlijnen, water en regionale economie, Triple E publicaties 2006.

Box 1 Doelen KRW in relatie tot gebiedsdossiers drinkwaterwinningen

De Kaderrichtlijn Water (KRW) beoogt om oppervlakte- en grondwater in de "goede toestand" te brengen in 2015 (met uitstel mogelijkheden tot 2027 onder bepaalde condities). Dit betreft een resultaatverplichting waarbij er aan een aantal doelstellingen moet zijn voldaan. Drinkwaterwinningen dienen eveneens in een goede toestand te worden gebracht door te voldoen aan enkele specifieke aanvullende doelstellingen. Voor deze winningen dienen maatregelen te worden genomen om de volgende doelstellingen te bereiken:

Geldend voor alle grondwaterlichamen (KRW art 4):

- Achteruitgang van de toestand van grondwaterlichamen voorkomen; vanaf 22 december 2000 voorkomen van achteruitgang van de toestand van het grondwaterlichaam en vanaf 22 december 2009 geen aanhoudende stijgende tendens van concentraties van verontreinigende stoffen.
- Er wordt een drempelwaarde afgeleid voor die stoffen die in twee of meer onttrekkingspunten in een grondwaterlichaam een probleem (overschrijding van 75% van de norm én een stijgende trend) veroorzaken. Daarna wordt bij de toestandbeoordeling getoetst aan de drempelwaarde in KRW monitoringpunten. Bij overschrijding wordt geanalyseerd wat het effect van de overschrijding op receptoren is. Voor drinkwaterwinningen betekent dit kijken of er een significant stijgende trend is bij het onttrekkingspunt.
- Inbreng van verontreinigende stoffen voorkomen/beperken.
- Grondwaterlichamen beschermen, verbeteren en herstellen, met de bedoeling in 2015 de goede toestand te bereiken;
- Stijgende tendensen van verontreinigingen ombuigen.
- De doelstellingen voor beschermde gebieden halen (Natura-2000 en drinkwater).

Voor drinkwaterwinningen zijn die doelstellingen (KRW art 7.2 en 7.3):

- Geen achteruitgang zuivering: vanaf 22 december 2000 dient een waterlichaam waaruit drinkwater wordt bereid een zodanige kwaliteit te hebben dat met de bestaande zuivering drinkwater kan worden geproduceerd wat aan de normen uit de Drinkwaterwet voldoet.
- Vermindering zuivering: de waterlichamen dienen zodanig beschermd te worden, dat de achteruitgang van de kwaliteit wordt voorkomen teneinde het zuiveringsniveau voor de productie van drinkwater te verlagen.

Deze laatste doelstelling is nationaal als volgt vertaald in het Besluit Kwaliteitseisen en Monitoring Water (BKMW, art 12): de kwaliteit van grondwaterlichamen waarin een waterwinlocatie is gelegen verbetert zodanig dat het niveau van zuivering van het onttrokken water kan worden verlaagd. Dit een streefwaarde waaraan geen realisatiedatum is gekoppeld maar waar wel naartoe gewerkt moet worden.

De hiervoor benodigde maatregelen zijn in 2009 in het SGBP vastgesteld en dienen eind 2012 operationeel te zijn (KRW art. 11.7). In de daaropvolgende planperiode wordt de effectiviteit geëvalueerd (KRW art. 11.8) als onderdeel van het nieuwe SGBP. In het SGBP Rijndelta en in het SGBP Eems is het aanleggen van een gebiedsdossier opgenomen als maatregel (SGBP Rijndelta blz. 151; SGBP Eems blz. 137). Dit betreft ondermeer 'Inventarisatie en evaluatie bestrijdingsmiddelengebruik in kwetsbare waterwingebieden', 'Onderzoek naar risicovolle puntbronnen in oppervlaktewateren en grondwaterbeschermingsgebieden en - waar nodig - extra saneringen van deze puntbronnen' en 'Onderzoek van risicovolle bodemverontreinigingslocaties en uitvoeren van kosteneffectieve maatregelen (saneren of beheersen)'. Overige maatregelen uit het gebiedsdossier kunnen gefaseerd worden ingevoerd.

Het einddoel waar als stip op de horizon naar gestreefd wordt, is een zuivering die aansluit bij de natuurlijke waterkwaliteit. Volgende tabel geeft een aantal voorbeelden van zuiveringen passend bij een natuurlijke waterkwaliteit:

Natuurlijk watertype	Basiszuivering
aëroob	beluchting
aëroob + zuur	beluchting - marmerfiltratie
anaëroob	beluchting - snelfiltratie
anaëroob hard	beluchting - snelfiltratie - ontharding - beluchting - snelfiltratie
anaëroob zuur	beluchting - marmerfiltratie
diep anaëroob	intensieve beluchting - snelfiltratie - beluchting - snelfiltratie
diep anaëroob hard	intensieve beluchting - snelfiltratie - ontharding - beluchting - snelfiltratie

